

Wesley Willis © M. Thies/Collection MADmusée

Amerika bestaat niet! (ik weet het, ik ben er al geweest.)

04/10/2019 – 02/02/2020

Pers dossier

Pers contacten:

Annabel Sougné : communication@artetmarges.be
Sybille Iweins : sybille.iweins@agencecinna.be

Inhoudsopgave:

1. Het Art et marges museum p 3-4

2. Amerika bestaat niet! p 5

3. Goudklompjes in de pek! p 6-7

4. Matthieu Morin p 8

5. De musts p 9-11

6. Dit mag u niet missen! p12

7. Contacts p 13

© Art et marges musée/A. Sougné

1. Het Art et marges museum

Het Art et Marges Museum, gewijd aan de outsiderkunst, bevindt zich in het hartje van Brussel en stelt de kunst en haar grenzen in vraag. De verzameling ontstond in het midden van de tachtiger jaren, met werken van autodidactische kunstenaars en creaties die tot stand kwamen in kunstateliers voor personen met een mentale beperking of in psychiatrische instellingen. Inmiddels bevat zij meer dan 3500 internationale werken die in de marge van de eigenlijke kunstwereld ontstanden. Het museum heeft een permanente verzameling en organiseert jaarlijks drie tijdelijke tentoonstellingen waaraan zowel kunstenaars van buiten als van binnen de marge deelnemen en die de grenzen van de kunst en haar definitie zelf in vraag stellen. De tijdelijke tentoonstellingen zijn thematisch, monografisch of gewijd aan een specifieke verzameling. Meestal worden zij op het gelijkvloers georganiseerd, terwijl de zaal op de eerste verdieping een aantal werken uit de permanente verzameling toont. Voor uitzonderlijke tentoonstellingen worden de twee verdiepingen gebruikt, en dit één keer per jaar.

Het Art et Marges Museum sluit aan bij de Art Brut, een concept dat in het midden van de 20e eeuw ontwikkeld werd door de Franse schilder Jean Dubuffet (1901 – 1985), die werken verzamelde van psychiatrische patiënten die in instellingen verbonden. Jean Dubuffet zag in die werken een soort van authenticiteit en noodzakelijkheid die hij niet terugvond in hetgeen hij de “culturele kunst” noemde.

Het Art et Marges Museum beperkt zich evenwel niet tot Art Brut-werken zoals Dubuffet die definiereerde. Jean Dubuffet vond de term uit en definiereerde hem, maar verbood het gebruik daarvan voor alles wat niet te maken had met zijn persoonlijke verzameling, die men vandaag kan ontdekken in het museum “La Collection de l’Art Brut” in Lausanne. Voor hem waren de werken die in het kader van kunstateliers tot stand kwamen geen Art Brut, of het nu ging om ateliers voor personen met een mentale handicap of voor personen in de psychiatrie. En dat was ook zijn antwoord aan Françoise Henrion, de oprichtster van Art en marge (dat later zou uitgroeien tot het Art et Marges Museum) toen zij hem in 1984 die vraag stelde. Françoise Henrion leidde in die tijd het Centre de Recherche et de Diffusion dat zich focuste op werken die in de marge van de traditionele kunstwereld ontstaan – autodidactische werken, maar ook creaties die tot stand komen in het kader van kunstateliers voor personen met een mentale beperking of in psychiatrische instellingen. Beetje bij beetje evolueerde deze vzw in de richting van de “outsiderkunst”. Oorspronkelijk was deze term de Engelse vertaling van “Art Brut”, maar mettertijd werd het begrip verruimd en ging het ook andere kunstwerken omvatten die buiten de eigenlijke kunstwereld tot stand kwamen.

Vanaf 1986 beschikte Art en marge over een tentoonstellingsruime en werkte het als een galerij zonder winstgevend doel. De verzameling groeide aan op het ritme van de tentoonstellingen, hetgeen uiteindelijk een statuutwijziging wenselijk maakte. Zo ontstond het Art et Marges Museum, dat in december 2009 ingehuldigd werd.

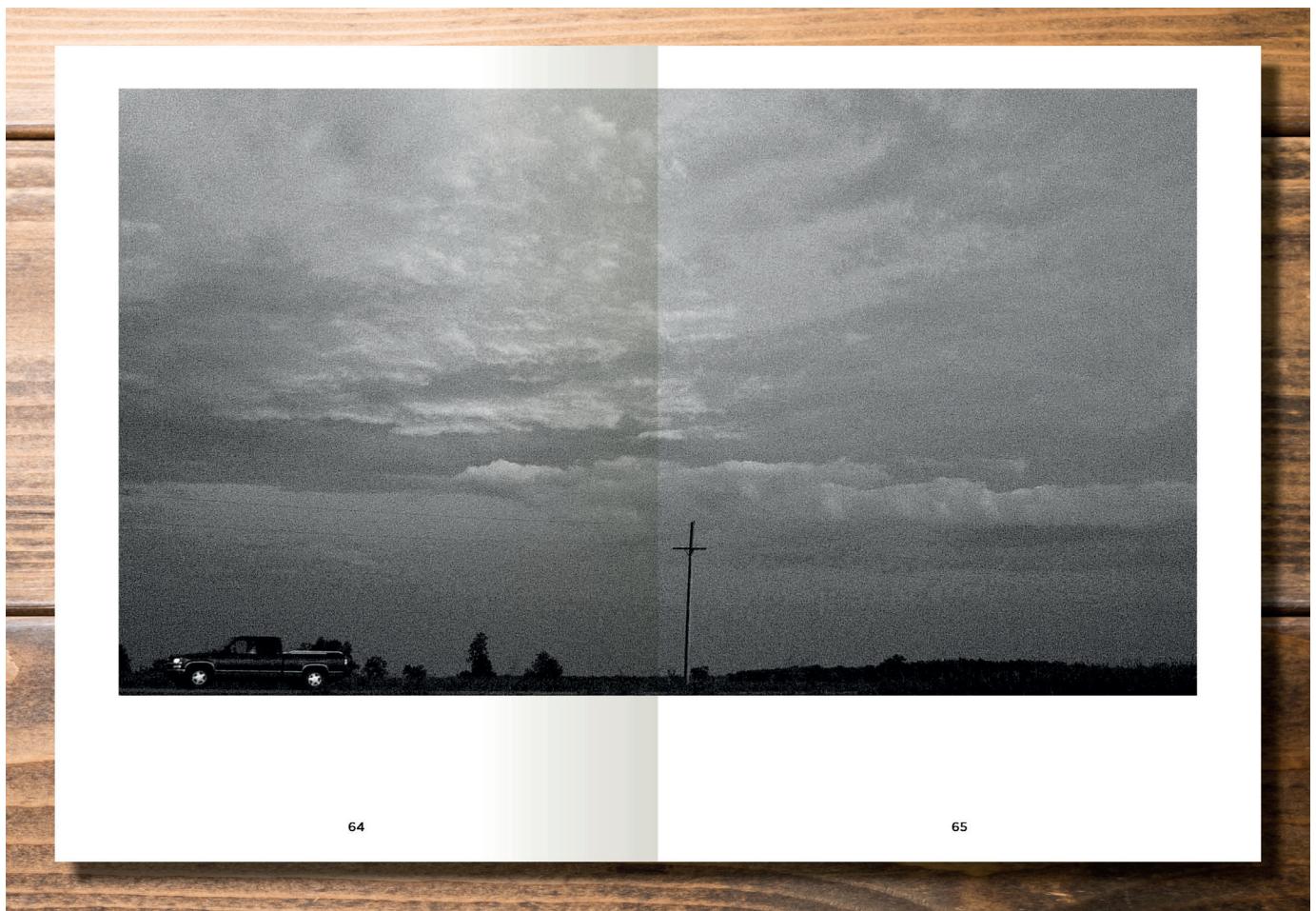
De naamsverandering weerspiegelt het streven naar openheid van het museum, de wil om werken te tonen die ontstaan buiten de geijkte kunstwereld en vaak voortvloeien uit de marginaliteit van hun maker, maar ook gedreven door het streven naar integratie en dialoog met kunstenaars die men "insiders" zou kunnen noemen. De plek definieert de marge niet maar stelt haar in vraag en ondervraagt bijgevolg ook de definitie van de kunst zelf. In contact met deze werken rijzen automatisch vragen op zoals : kan een werk dat gemaakt wordt zonder dat men bewust een kunstwerk wilt maken wel beschouwd worden als kunst?

De getoonde werken ontstonden zowel in het kader van ateliers als in de strikte intimiteit. Vaak hebben zij een nauw verband met het leven van de maker; zij komen vaak spontaan tot stand, zonder dat er over nagedacht wordt en richten zich dikwijls heel direct tot de toeschouwer. Maar nooit plooien zij zich naar regels, zelfs wanneer zij proberen om die na te leven. Het Art et Marges Museum is een ruimte waarin de creatie uit het intieme milieu waarin zij tot stand kwam gehaald wordt; het is een ruimte waarin de creatie meer dan ooit gecombineerd wordt met het idee van de vrijheid.

Het Art et Marges Museum blijft na meer dan 30 jaar bestaan (waarvan 8 als museum) nog een beetje in de vertrouwelijke sfeer. Dat heeft wellicht te maken met zijn omvang, met het gebouw waarin het ondergebracht is en dat niet meteen de aandacht trekt, en met de beperkte ruimte waarover het beschikt. Maar dat laatste aspect kan men ook beschouwen als een sterkte. Het gaat niet om een indrukwekkende ruimte waarin de bezoeker verloren loopt: hij heeft meteen contact met het museumpersoneel en alles staat in het teken van de dialoog.

Museum Night Fever, de nocturnes van de Brusselse musea, ruimte voor de kinderen, schoolbezoeken, familiebezoeken, ronde-tafels, performances, ontmoetingen met kunstenaars... Het Art et Marges Museum leeft op het ritme van de activiteiten die het organiseert of waaraan het deelneemt.

Het Art et Marges Museum vindt het heel belangrijk om groot en klein optimaal te verwelkomen. Regelmatig worden activiteiten voor kinderen georganiseerd in het museum tijdens dewelke de tentoongestelde werken op een ludieke manier toegelicht worden. Bovendien worden regelmatig evenementen, waaronder conferenties, georganiseerd rond de georganiseerde tentoonstellingen.

64

65

Matthieu Morin © Knock Outsider

Ter gelegenheid van het verschijnen van het boek « DES PÉPITES DANS LE GOUDRON ! Un roadtrip brut en Amérique », gewijd aan Amerikaanse brut-landschapsschilders en uitgegeven door Knock Outsider ! (zie hoofdstuk 3), nodigde het Art et marges museum zijn auteur Matthieu Morin uit om in alle vrijheid de tentoonstelling « AMERIKA BESTAAT NIET! Ik weet het want ik ben er al geweest » te organiseren.

Geïnspireerd door een uitspraak van Henry Miller en een repliek van Alain Resnais, onderzoekt de tentoonstelling welke plaats de Verenigde Staten innemen op wereldniveau, en dat via de invalshoek van de collectieve verbeelding.

Dit tweeledige project tentoonstelling/uitgave wil Amerika tonen doorheen de verblinding van een vervormende spiegel, die van de Amerikaanse droom. De dialoog tussen de getoonde werken en de vervagende grenzen tussen werkelijkheid en fantasie doen alle wegen verdwijnen. Zo ontstaat een steeds wisselend spiegeleffect, nu eens luchtig, dan weer ernstig, spontaan, cynisch... voor een onthutsende reis langs opmerkelijke en veelzijdige werken.

De tentoonstelling brengt een honderdtal populaire, hedendaagse art-brutwerken samen, niet alleen afkomstig uit Amerika maar ook uit heel de wereld. Van beeldhouwwerken tot tekeningen, van foto's tot video's en zelfs geluid in een scenografie die speelt met de codes van de reis. Stap in voor een roadtrip binnen de muren van het museum, die u Amerika laat herontdekken aan de hand van een unieke spiegeling.

3. Goudklompjes in de pek!

Een brut-roadtrip doorheen Amerika

« Des Pépites dans le Goudron ! » is tegelijkertijd een kunstboek en een reisverhaal. Matthieu Morin ondernam in 2011 een roadtrip in Amerika, op zoek naar monumentale art-brutwerken en vooral dan omgevingen. De auteur neemt ons mee op een tocht van de ene site naar de andere en vertelt tegelijk het verhaal zijn reis; een heuse onderdompeling in de Amerikaanse volkscultuur, die toelaat de voorgesteld werken te situeren in hun geografische en maatschappelijke context. Ver van de academische aanpak die zoveel boeken over art brut en outsiderkunst typeert, kiest Matthieu Morin voor een heel eigen aanpak, met de nodige humor, die blijk geeft van zijn vastberadenheid om te focussen op het menselijke aspect in zijn opmerkelijkste eigenheid, wanneer de mens zich wil meten aan de goden en moderne, fantastische tempels begint te bouwen, boordevol betekenis en magie.

Het werd inderdaad een verhaal boordevol humor, maar gevoed door de uitgebreide en gedetailleerde kennis van de auteur die tevens een gepassioneererde en goed gedocumenteerde art-brutverzamelaar is.

In de stijl van Jean-Hubert Martin, kiest Matthieu Morin bewust voor zijn belevening als verlicht amateur en geeft hij voorrang aan de ontmoeting met de kunstenaar en zijn omgeving. Het boek telt twaalf documentaire hoofdstukken die elk gewijd zijn aan een omgeving en de kunstenaar die daarin actief is.

Hoewel er tegenwoordig meer aandacht is voor art brut, zijn sommige van de brut-bouwsels die in dit boek voorgesteld worden inmiddels al verdwenen. Met het oog op het onzekere lot van dergelijke werken, die belangrijk zijn vanuit kunsthistorisch standpunt, heeft dit project tot doel om tenminste het spoor daarvan te bewaren.

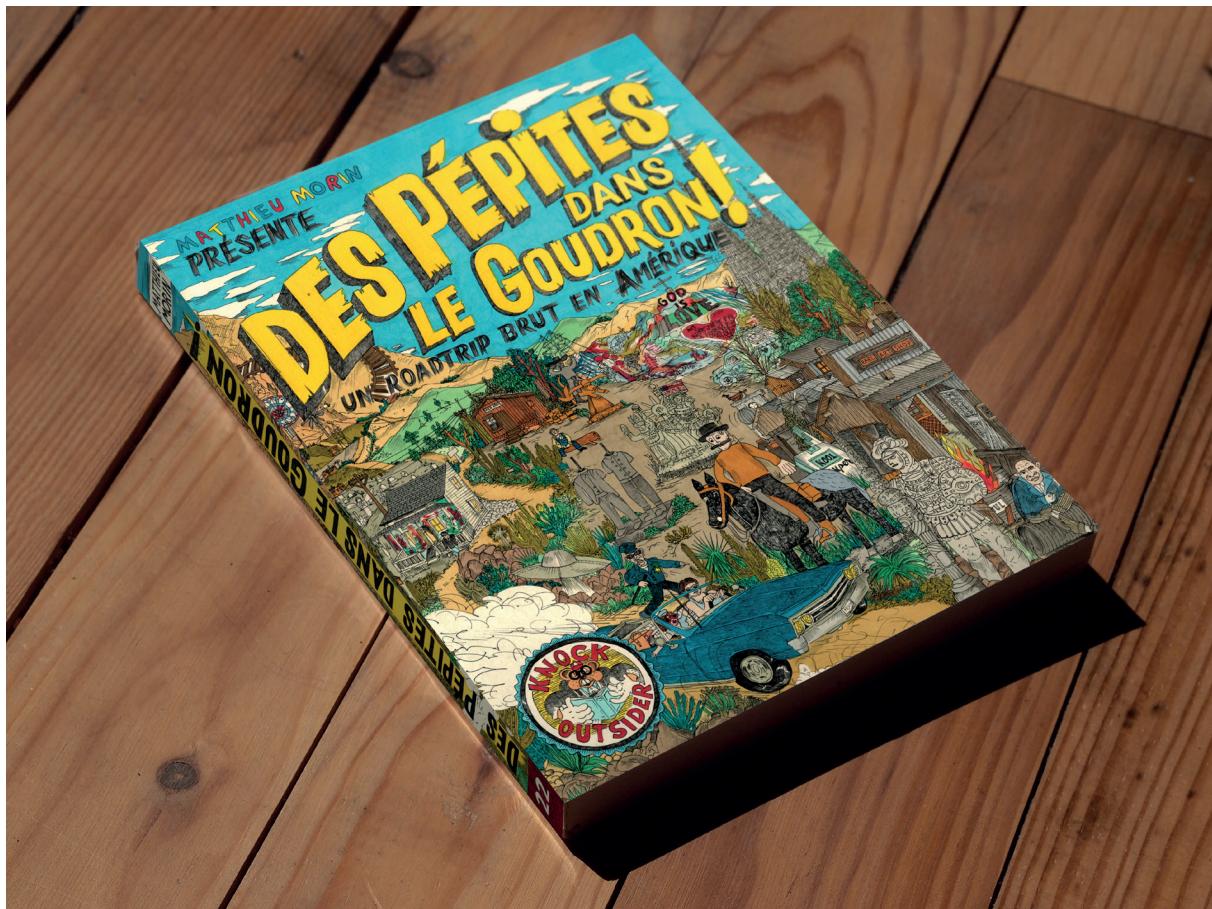
Het bezoek aan elke omgeving begint met het portret van de artiest, van personen die hun hele leven werkten aan een uniek bouwwerk, en van een kunst die buiten alle marges valt.

Het boek verschijnt op 3 oktober bij Knock Outsider ! en dat is meteen ook de dag waarop de vernissage van de tentoonstelling plaatsvindt.

Knock Outsider ! is een project gericht op het onderzoek, de productie en de verspreiding van art brut, op initiatief van La « S » Grand Atelier en uitgeverij Frémok. Tot op heden werden een tiental werken gepubliceerd, zagen verschillende projecten het licht en werden diverse tentoonstellingen georganiseerd op erkende plaatsen (Galerie du Jour, Palais Idéal van Facteur Cheval, de art-brutverzameling in Lausanne, Museum Dr. Guislain, Vasarelystichting, enz.). Sinds 10 jaar heeft het project Knock Outsider ! de ambitie om categorieën op te blazen, nieuwe perspectieven te creëren voor de erkenning van kunstenaars die traditioneel in de marge geplaatst worden van de grote kunstrichtingen en de « hedendaagse art brut » en die zich losmaakt van haar historische modellen te promoten.

Tot en met begin augustus 2019 wordt er een crowdfunding georganiseerd om het boek « Des pépites dans le goudron ! » te financieren, en dit via de website

<https://livre-avenir.org/ateliersfab/knockoutsider/campaigns/des-pepites-dans-le-goudron>

184

185

Matthieu Morin © Knock Outsider

4. Matthieu Morin

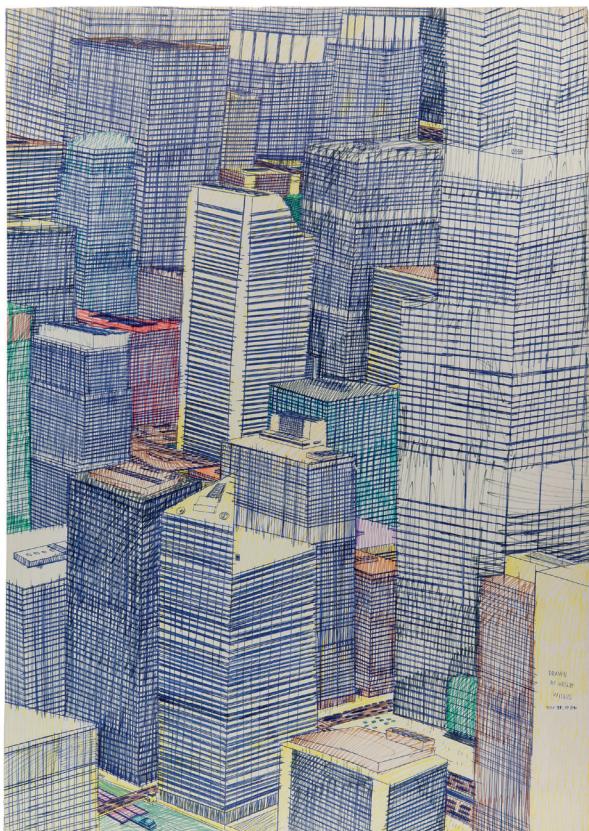
Matthieu Morin ontdekt zo'n twintig jaar geleden de art brut, terwijl hij rock aan het spelen is in de garage van een psychiater-verzamelaar. Het is een schok, en vanaf die dag begint hij die kunstvorm te bestuderen, op te zoeken en te verzamelen. Terwijl hij zijn verzameling aanvult, werkt hij ook mee aan talrijke projecten, zowel tentoonstellingen als publicaties gewijd aan de autodidactische beoefening van kunst in al haar vormen. In 2016 richt hij het label « La Belle Brute » op, samen met Olivier Brisson (specialist in de psychomotoriek en muzikant), Julien Bancilhon (psycholoog, luthier en experimenteel muzikant) evenals Franq de Quengo (lid van de groep Dragibus en programmator van het festival Sonic Protest). Het label wijdt zich aan de uitgave van muziek en de live programmatie van ongekunstelde (“brut”) muziekvormen.

5. De musts

Martin Ramirez / Mexique / 1895-1963

In de hoop een job te vinden zodat hij zijn familie te eten kan geven, emigreert Martín Ramírez op dertigjarige leeftijd naar de Verenigde Staten. Hij gaat aan de slag in de mijnen van Noord-Californië en werkt ook aan de spoorwegen. Maar dan breekt in Mexico de oorlog van de Cristeros uit. Zijn woning wordt verwoest, hij verliest al zijn vee en na een misverstand breekt hij definitief met zijn familie. Hij heeft dan al te kampen met psychische stoornissen en wordt in 1931 opgenomen in de psychiatrische instelling van Stockton State, waaruit hij verschillende keren ontsnapt om telkens weer vrijwillig terug te keren. In 1935 begint hij te tekenen. Wanneer hij tuberculose krijgt wordt hij in 1948 overgebracht naar het DeWitt State Hospital in Auburn. Het is daar en dankzij de tussenkomst van de kunstenaar en psychologieprofessor Tarmo Pasto dat zijn oeuvre beschermd wordt. Martín Ramírez tekent op stukken papier die hij recupereert en samenvoegt. Hij bestrijkt ze met een kleuren pasta gemaakt van potloden, houtskool, fruitsappen, schoensmeer, speeksel en soms zijn eigen lichaamsvloeistoffen. Zijn werk is tegelijkertijd narratief en abstract, met motieven afkomstig uit zijn cultuur (de Mexicaanse bandido, de madonna, de dieren uit het bos, de trein enz.) die afgebeeld worden met grafische lijnpatronen.

Bron : verzameling ABCD

Wesley Willis©M. Thies/Collection MADmusée

Wesley Willis / Verenigde Staten / 1963-2003

Wesley wordt in 1963 geboren in Chicago, de stad die uit zal groeien tot de muze van zijn delirium. Vanaf zijn geboorte baadt hij in het geweld en de deals die boven zijn wieg afgesloten worden, tot hij tenslotte gescheiden wordt van zijn ouders en opgevoed wordt door twee van zijn negen broers, van het ene huis naar het andere gesticht. Begin 1990 wordt schizofrene paranoia bij hem vastgesteld. Wesley probeert tevergeefs zijn innerlijke demonen te temmen, en geeft hen zelfs namen: « heartbreaker » (hartenbreker) en « Nervewrecker » (zenuwsloper). Hij beschrijft zijn psychotische aanvallen als heuse "hellrides" – ritten naar de hel. Wesley rijdt met de bus, hij schuimt alle buslijnen van Chicago af, in alle richtingen. Hij rondt zijn invaliditeitspensioen af met de verkoop

van zijn tekeningen op straathoeken en brengt zijn platen aan de man bij de uitgang van concerten. Bussen, auto's, vrachtwagens en de verkeersopstoppen van Chicago zijn de obsesionele onderwerpen van zijn tekeningen. Wesley geeft met nerveuse potloodstrepen op grote vellen zijn vertekende visie weer van een op zich al vertekend landschap. Een mise-en-abîme van het stedelijke delirium. Zijn wolkenkrabbers en autosnelwegafritten met valse perspectieven, overheerst door reusachtige logo's, lijken tegelijk een satire en de getuigen van een ambiguë liefde voor deze omgeving waarin alles overbeladen, op elkaar gestapeld is – één grote, georganiseerde warboel waarin de mens nog slechts voorgesteld wordt door de beweging van de door hemzelf gemaakte machines. Een resolute punkvisie van de maatschappij, die hij al even treffend beschrijft in de liederen die van hem de lieveling van de alternatieve Amerikaanse muziekscene maken. De « loner » met de absurde en vulgaire teksten wordt in dit milieu beschouwd als de authentieke woordvoerder van de gedesillusioneerde jeugd die nergens meer om geeft. Zijn trouwe publiek, dat hem een warm hart toedraagt, wordt systematisch, individueel en orecht bedankt met een kopstoot van Wesley. Die gewoonte maakt overigens dat hij altijd rondloopt met een donkere bult op zijn voorhoofd, een trofee die een bijkomend kenmerk is geworden van zijn indrukwekkende verschijning: hij is 2,10m groot en weegt 120kg, voeg daarbij een steeds aanwezige glimlach en kleine dreadlocks die een constant gevecht leveren met elkaar en het plaatje is compleet.

Wesley Willis is een beetje alsof Basquiat Warhol opgegeten heeft, of een passionele moord, die van de maatschappij. Wesley sterft op 21 augustus 2006 op veertigjarige leeftijd aan bloedarmoede. Zijn plastisch werk trekt steeds meer de aandacht en zijn platen worden vaak gedraaid in het underground-circuit. « Rock n roll Mac Dooooonalds!!! Rock n roll Mac Dooooonalds!!! (ad lib) »
Bron : Matthieu Morin voor galerij Le Moineau Ecarlate.

Bodys Isek Kingelez / / Democratische Republiek Congo / 1948-2015

Bodys Isek Kingelez geeft les in het middelbaar onderwijs tot 1977. Na een jaar van afzondering en onderzoek realiseert hij in 1979 en opmerkelijke maquette die de aandacht trekt van de directeur van het museum van Kinshasa, waar hij als restaurator aan de slag gaat. Vanaf 1985 wijdt hij zich volledig aan zijn kunst, die hijzelf beschrijft als “maquettearchitectuur”. Kinshasa is op dat moment een chaotische, anarchistische metropool die steeds meer aftakelt. Kingelez ziet de ravages van een politiek die weinig inzit met de gemeenschap en ontwikkelt een architecturaal oeuvre dat zich altijd toespitst op de ontwikkelingsmogelijkheden van zijn hoofdstad en zijn land: centrale thema's bij hem zijn woonomgeving, opleiding, gerechtigheid, gezondheid en veiligheid. Heel zijn zowel poëtische als politieke œuvre stelt het menselijke lot in vraag. Nadat hij een honderdtal maquettes gemaakt heeft van gerecupereerde materialen, papier, karton, plastic... waarin heden en toekomst samen schijnen te vallen en vorm te krijgen, met verwijzingen naar een Afrikaanse heropleving, begint hij in 1992 hele steden te

Bodys Isek Kingelez©Courtesy AEROPLASTICS Bruxelles

ontwerpen. Die “steden” zijn een assemblage van maquettes van gebouwen met ongebruikelijke vormen, grandioze bouwwerken en complexen in felle kleuren die alle functies van de ideale stad waarvan de kunstenaar droomt invullen. Zijn eerste stad heet Kimbembele Ihunga, ter ere van zijn geboortedorp. Hij verklaart zelf over zijn werken Spookstad (1995), Kinshasa: Project for the Third Millennium (1997), Theb City of the Future (2000) : « Ik wou dat mijn kunst de nieuwe generatie de mogelijkheid zou bieden om een nieuwe wereld te creëren, want de aardse geneugten hangen af van de mensen die er wonen. Ik creëerde steden opdat vrede, rechtvaardigheid en vrijheid overal zouden blijven heersen. Zij functioneren als kleine lekenstaten, met hun eigen politieke structuren, zonder dat zij de politie of het leger nodig hebben.» De heuse bekroning volgt in 2019 met de tentoonstelling « Bodys Isek Kingelez: City Dreams » in het Museum of Modern Art in New York.

Bron: verzameling André Magnin.

Jean Smilowski / Frankrijk / 1927-1989

Jean Smilowski, de zoon van Poolse immigranten die in 1924 in Rijssel belandden, werd in Frankrijk geboren en leefde zijn leven lang in armoede. Als arbeider in de fabriek van Fives – Lille – Cail, krijgt hij een ongeval dat hem invalide maakt op 33-jarige leeftijd – de leeftijd waarop Jezus stierf, iets wat voor hem belangrijk is. Van 1943 tot 1985 leeft hij in een hut in het midden van de arbeiders-tuintjes van La Poterne, in de schaduw van de versterkte muren van het oude Rijssel. Hij leeft in de marge van de maatschappij en vindt een koninkrijk uit waarvan hij de prins is. Hij schildert in levendige kleuren, met Ripolinverf, op lakens, multiplex of hout. Vermits het leven hem niets cadeau doet vindt hij zelf zijn wereld uit, met grote dromen, op zijn maat. Zijn verbeelding wordt gevoed door westerns, populaire liedjes, tijdschriftillustraties, boeken over reizen en oorlogen, stripverhalen maar ook devote prenten... Hij is « bevriend » met John Wayne, Clark Gable, Popeye, Charlie Chaplin, Tino Rossi... maar ook met de heilige Rita, heilige Theresa, Boeddha, Hindoeïstische goden... Hij nodigt in zijn wereld ook allerlei grootheden uit, De Gaulle, Churchill, Mao... Hij vindt zijn muze uit, Ramona, die hij voorziet van Indiaanse vlechten en die hem overal volgt. Liefde, oorlog, religies ontmoeten en doorkruisen elkaar in heel zijn werk. In 1980 wordt Smilowski bedreigd met uitzetting. Daarom knutselt hij houten valiezen in elkaar, die hij langs binnen en buiten beschildert. “Mijn valiezen zijn klaar”, verklaart hij. Bron: La Voix Du Nord / Association La Poterne

6. Dit mag u niet missen !

03/10 18-21:00

- Vernissage in aanwezigheid van Matthieu Morin, de curator van de tentoonstelling, en enkele kunstenaars en eigenaars van getoonde werken.
- Concert/Performance « Er was eens in het Westen » door Kostia Botkine (Choolers Division / Grand atelier la S), Julien Bancilhon (Is a Fish, La Belle Brute) en Wilfrid Morin (Keeper Volant) en voorprogramma van Daniel Croutemane.
- After in het café «Le Petit Lion» met DJ Blondie Warolles (Frankrijk)

10/10/19 17-22.00 Nocturne van de Brusselse musea (begeleiding de hele avond lang)

2/11/19 16.00 Dia de muertos. Atelier voor iedereen, in het museum

27/12/19 14-16.30 Namiddag voor kinderen : ludiek bezoek en creatief atelier

2/02/20 14-18.00 Gratis zondag + feestelijke finissage in aanwezigheid van de curator en kunstenaars

7. Contacts

Art et marges musée
Rue Haute 314
1000 Bruxelles
+32 (0) 2 533 94 90
www.artetmarges.be

Annabel Sougné
communication@artetmarges.be
+32 (0) 2 533 94 90

Agence CINNA
Sybille Iweins
+32 (0) 2 538 90 08
sybille.iweins@agencecinna.be